

כה אמר עמוס עוז

ציטוטון

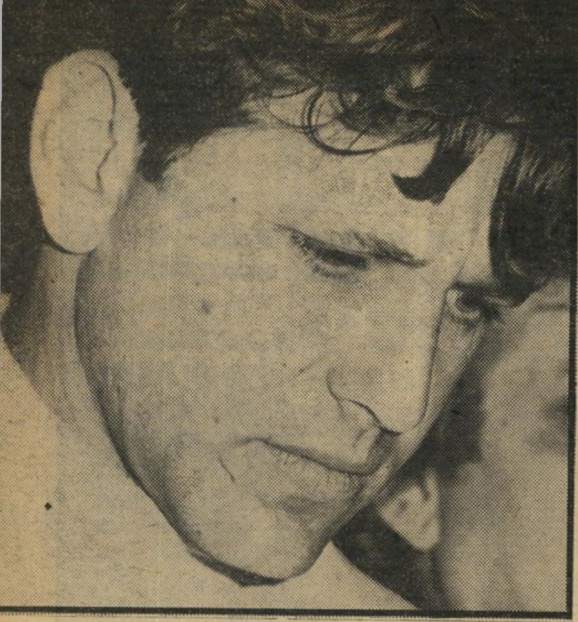
בראשונה מתוך שתי שיחות שערך השדר אמנון אחי... נעמי עם הסופר עמוס עוז בשידורי ישראל, אמר עוז דברים החושפים מעט מתוך עולמו. הנה כמה מדבריו:

השפה העיברית: ...לכתוב בעיברית כעת, זה גם פיתוי עצום, כי זה הרגעש בפעולה. זאת התפרצות וול' קנית. פעם אמרתי — אולי בהזמנה — שעיברית מודר' נית דומה אולי קצת לאנגלית בתקופה האליזבתנית, שקספיר. כאשר סופר, משורר, איש שאהב מילים, יכול הלשון. לצרור ניגון בתוך הלשון, חדש לגמרי. וזה לא אומר, כמוכן, שכל מי שכותב עיברית כיום מובטח לו שיהיה ויליאם שקספיר. אבל הפיתוי קיים. ובהשוואה, עד כמה שאני יודע אנגלית יכול להרשות לעצמך יותר דקנת שאתה אתה לא יכול להרשות לעצמך יותר מדי חירות. היא גברת כבודה. חוץ מכמה אירים שי' כורים, או פוקר, שעשו את זה באנגלית...

על ספרים: ...אצלי ספרים מתחלקים לשני סוגים. זאת תמיד חלוקה אכזרית ושרירותית, ואפילו גסה. אם אני קורא ספר, ואומר לעצמי: את זה אתה היית יכול לכתוב — אז הוא נכנס אצלי לקלאסה של הספ' רים הגרועים. אם אני קורא ספר, ואומר לעצמי: כזה היית רוצה לכתוב, אבל לא היית יכול, אז הוא בקלאסה של הספרים הטובים. וזה מיון לא צודק. אני יודע? אבל ככה זה! ...

על "עיר ההריגה": ...אם אדם כותב שיר, שבו הוא מבקש לבטא זעקת-חמס נגד סדר-העולם, כי כשהוא היה ילד הוא חשב שהעולם מסודר יפה, ופית' אולם, בגלל איזו חוויה מוזעת, מתברר לו שהעולם לא מסודר, ויש לו טענות קשות מאד, והוא מבטא בעיקר את הזעזוע שלו על סידרי העולם. אני מתכוון ליצירה מסויימת. "עיר ההריגה" של ביאליק. והוא כותב, "השמש זרחה, השיטה פרחו והשוטט שחט..." במין רצף אידילי כזה, כמעט כאומר: זה סדר העולם. ואנשים קמים ואומרים: פה ביאליק לנו להת' ארנן להגנה-עצמית ולצאת בנשק מול הפורעים, והשיר אפילו מסייע לחולל תנועה חברתית ששינתה כמה וכמה דברים. ואולי בתוך השיר הזה נמצא אחד הגרעינים הראשונים של צה"ל, עם כל הפאנטומים ופצצות-המיצ' רה. תאמר: ביאליק לא התכוון. אני חושב שהוא באמת לא התכוון. תאמר: השיר, כשיר, היה לא שימושי. בוודאי שהוא לא היה שימושי. תאמר: השיר היה מעורב והוא טבע את חותמו. הוא היה...

על מחאה: ...אם אני רוצה, נאמר, לכעוס מאד על הממשלה, אני לא אכתוב רומן. אני אצא לכיכר מלכי ישראל ואני לממשלה, פויה, תתביישו לכם! או אכ' טוב מאמר מלא כעס ואשלה אותו ל"דבר"... על נפשות מולות: ...יש אנשים, מה שהקוראים נוהגים לכנות בשם "דמויות", אנשים. האנשים של הסי' פור. בדרך-כלל איש אחד באמצע או במרכז, ואנשים

עמוס עוז
שפה זה כלי-נגינה

על ספריו הראשונים: ...אני מכיר אדם אחד שהוא חלוץ ותיק באחד הקיבוצים, מראשוני העלייה השלי' שית, מבוני הישוב. ויש לו שלושה בנים כאזנים. הם היו צנחנים והכל. אחד מהם, היום הוא מהנדס ראשי של רכבות במערב קנדה, השני נעשה פרופסור באוני' בריטיה אמריקאית, והשלישי עלה לגדולה באיזה מקום בדרום-אפריקה, לא זוכר במה הוא עלה לגדו' לה; בעסקים, אני חושב. פעם שאלתי את האב הזה אם הוא גאה בשלושת הבנים שלו. ואז הוא אמר: גאה? אני גאה בהם מאד! אני גם אוהב אותם — הוא אמר — אבל אני לא רוצה לראות אותם, לא טוב לי. אז מה שהוא אמר, זה האופן הקרוב ביותר שבו אני יכול לתאר איך אני מרגיש לשפרים האלה...

על סיפורת עיברית: ...יש סיפורת עיברית. זה כמעט לא שאלה. אם היא כתובה עיברית, אז זה עיב' רית. לא רוסית ולא פולנית, ולא שום דבר אחר. במה היא שונה מאחרות? היא שונה מאחרות קודם כל בזה שהיא כתובה עיברית. זה לא דבר טכני. שפה בסיפרות זה לא כמו טיפ ברדיו שיכול להיות טיפ מתוצרת זו או מתוצרת אחרת. קצת יותר רגיש קצת פחות רגיש. שפה זה בלי-נגינה... שפה זה עולם... שפה זו גם תרבות. אני לא אומר כמעט תרבות גדולה, או תר' בות לוואנטניט; או תרבות סינתטית — אבל פה זו תרבות. אחי עיברית, חושב עיברית, חולם עיברית, עיברית, משקר עיברית — אפילו משקר עיבר' רית. אז הוא לא אנגלי, לא פולני, לא גרמני ולא יפאני. אמרתי אדם — אז זה חל גם על סופר... כשאדם כותב

על סיפורת עיברית: ...יש סיפורת עיברית. זה כמעט לא שאלה. אם היא כתובה עיברית, אז זה עיב' רית. לא רוסית ולא פולנית, ולא שום דבר אחר. במה היא שונה מאחרות? היא שונה מאחרות קודם כל בזה שהיא כתובה עיברית. זה לא דבר טכני. שפה בסיפרות זה לא כמו טיפ ברדיו שיכול להיות טיפ מתוצרת זו או מתוצרת אחרת. קצת יותר רגיש קצת פחות רגיש. שפה זה בלי-נגינה... שפה זה עולם... שפה זו גם תרבות. אני לא אומר כמעט תרבות גדולה, או תר' בות לוואנטניט; או תרבות סינתטית — אבל פה זו תרבות. אחי עיברית, חושב עיברית, חולם עיברית, עיברית, משקר עיברית — אפילו משקר עיבר' רית. אז הוא לא אנגלי, לא פולני, לא גרמני ולא יפאני. אמרתי אדם — אז זה חל גם על סופר... כשאדם כותב

המוות השחור של בנימין גלאי * חנון פורת. הרב קוק ופנחס שדה * הסטודנטית ששונאת את יורם קניוק * ערביה לשמיר

שערכה סופרת פי האתון פנינה טל עם יורם קניוק, הביאה את זה האחרון להתייחס לשני צדדים של עיטוקו בכתיבה, והוא אמר: "לעיתים יש פיצוי. למשל: קיבלתי מיכתב מבחור שהיה מאושפז בבית-יחולים. הוא כתב לי שהקריאה בסיפרי נתנה לו הרבה וסיעה בהחלמתו. וישנו גם הצד השני של המטבע. למשל: פגשתי סטודנטים מאוניברסיטת תל-אביב שהיו צריכים להיבחן על סיפרי סוסטן. הם נעצו בי מבטי שינאה כאלה! אתה מהם אמרה לי: 'עכשיו אני צריכה להתייחד אתך כל ערב. ואני שונאת אותך!...' פרט נוסף שהסתבר מתוך הראיון עם קניוק מתואר במילים: 'בשבילי, ספר הוא מין מסע כזה שאני עובר אותו. אני מודדה מאד עם מה שאני כותב. כך, אחרי שכתבתי את אדם ברוכלב, המתאר את השואה, הייתי חולה. ניצולי הגיטו ביקשו להיפגש עימי, ולא האמינו לי שאני יליד הארץ. שוחחתי איתם, ופיתאום ידעתי על דברים שהיו במתנה שלהם. למרות שאף פעם לא הייתי בו (!) כך, למשל, ידעתי שבביתן 46 היו נשים. אינני יודע איך..."

הכותרת: הרצל בפרופיל. את התערוכה יערכו דן בן-אמיין ודויד מרמקובר. בראיון שהעניק המשורר יאיר הורביץ לעיתונאי משה דור במוסף הסיפורת של מעריב, אמר בין השאר: "אינני קורא אנגלית, והשפעת קאמינגס, או השפעת דילן תומאס, נקנתה לי באמצעות תרגומים או ספקולציות שלי לגבי שיריהם. הם נאחזו במה שכבר בקירבי... וידויו זה של הורביץ עורר גיחוך ברקלינים הסיפורתיים בתל-אביב. הסיבה: בחוברת סימן קריאה מס' 2. בעמוד 98, מתפרסם שיר מאת ברורם דיליאמסון. לצד הכותרת מודפס בשחור על גבי לבן: 'מאנגלית: יאיר הורביץ...'

השאלה בטרקלינים הספרותיים היא: כיצד תירגם הורביץ. 'שאינו קורא אנגלית' את ה' שיר. בדיחה הרווחת באחרונה בין ציפורי-שיר תל-אביביות היא, שממלא-מקום עורך הדף הסיפורתי של מעריב, העיתונאי חיים נגרי, מצא דרך לרצות את האיש שאת מקומו הוא ממלא. ח'כ"מ משה שמיר. דרכו של נגיד היא: עיקבות בפיסרום השם המפורש שמיר במדור הסיפורת למרות עיסוקיו הפרלמנטריים של בעל החוקה, אלא שהשם שמיר מתפרסם כך: זיווה שמיר. לפני כמה שבועות, פירסמה הגב' שמיר ראיון שערכה עם הסופרת היהודיה מארצות-הברית סינתיה אוזיק, ובפתיה לראיון כתבה, באותיות קרי דו-שלבנות, שלא קראה אף ספר מספריה של הגב' אוזיק. כאשר שאל משורר העובד במעריב על המתרחש בין סיפורי-שיר תל-אביביות שלו, השיב: 'שמיר, שית ונגיד...'

נחום ברנע, במדורו 'יומן יומן' המתפרסם בדבר כתב על הצבר מאת סחר כליפה: 'הצבר הוא חומר-קריאה קלאסי בשביל משה שמיר וזאווה כהן. הרומן, פריעטה של סופרת משכס בשם סחר כליפה, מתאר את הכיבוש הישראלי כך שיקומם את רוב הישראליים המבקשים פתרון של שלום לבעיית השטחים. הגירסה הערבית של הרומן עוררה ויכוח עז בגדה המערבית ובין ערביי ישראל...'

את "כותרת השנה" של התרבות הישראלית העניק העיתונאי עימנואל בר-קדמא לרשימתו שעסקה במלחין 'שמולאי' פרשקו, מחבר הלחן לשירים באב אלוואד. רבות, ההיסטוריה חוזרת, מיכתב לאמא ועוד רבים. הכותרת: "חופשת המולדת של מלחין שירי, כובע-גרב" * בביקורת מחסת זכה העיתונאי בנימין גלאי, על ספר הפרוזה הראשון שלו: המוות השחור — דיברי ימי ג'מיני ברשימה ששנאה את הכותרת. "הגיגות המוות השחור" שראתה אור בדבר, כתב יצחק בן-מרדכי, בין השאר: "אך כאשר הלשון משתלטת על כל הדמויות, על כל המללים — פעמים הופך הדבר מייגע. הרי אייפאשר שדיברי כולם יהיו מחודדים, שכולם ישפכו הומור שבע

עמר כליפה | יורם קניוק | בנימין גלאי

מסוג אחד ויחיד... מתקבל הרושם, שגלאי נכנע ללשונו ומניח לה לשעוט שעטתייתר ולפטפט פיטופייתית מייגע... במבואו רומז בנימין גלאי למעין אליגוריה המקפלת וחבויה בין דפי הספר (הכוונה לכך שג'מיני היא גרמניה, או מעין גרמניה). יגעתי ולא מצאתי שום אליגוריה" — עיתון-הסטודנטים הירושלמי, פרהאון, ערך בגיליונותיו האחרונים סידרת ראיונות עם סופרים. על שיחה לתוך הלילה שערך כתב העיתון אבי כצמן עם הסופר פנחס שדה, ציין המראיין בדיברי ההקדמה שלו: "רק בסוף השיחה, כשיספרתי לו (לפניכם שדה) שחנן פורת אמר פעם שאם הוא, שדה, היה שומר-מיציות, אזי לבטח היה בדרגתו של הרב קוק, הוא ניראה לפתע מאושר כילד, נסחף בהתפעלות עצומה וביקשני להזכיר זאת, והריני ממלא את בקשתו..." * שיחה